

Hoofdlijnennotitie bij de
[concept] veiligheidsplannen voor
(1) Domus Plus Nieuweweg
(2) Domus Plus Robertus Nurksweg

Uitgevoerd in opdracht van de Gemeente Haarlem
Versie: 1 juni 2021
Steller: H. Neddermeijer MSc MSyI RCE CSIP

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Weerstand tegen de plannen	4
1.2	Doel van dit document	5
1.3	Vertrouwelijkheid	5
1.4	Leeswijzer	5
1.5	Begrippen uitgelegd.....	6
1.6	Sociale veiligheid	6
1.7	Inwoners met persoonlijke problemen	7
1.7.1	Ambulante zorg.....	7
1.7.2	Domus en Domus Plus	7
1.8	Belang van de fysieke en sociale omgeving.....	7
1.8.1	Belang omgeving voor inwoners en ondernemers	8
1.8.2	Belang omgeving voor Domus Plus bewoners.....	8
1.8.3	Belang omgeving voor zorgmedewerkers en veiligheids- en beveiligingspersoneel.....	8
2	Uitgangspunten voor de veiligheidsplannen	8
2.1	Omgevingsinvloeden	9
2.2	Totstandkoming van de concept veiligheidsplannen	9
2.3	Eisen en wensen voor het ontwerp van Domus	9
2.4	Eisen en wensen voor een juist gebruik	10
2.4.1	Gedragprofielen en -patronen	10
2.5	Risico's en risicobeheersing.....	10
3	Bijlage 1 Begrippenlijst	12
4	Bijlage 2 Over Domus (+) en beschermd wonen	13
4.1	Domus.....	13
4.2	Onze aanpak	13
4.3	Domus+	13
4.4	Onze aanpak	13
4.5	Bescherm wonen	13
4.6	Over beschermd wonen	13
	Bijlage 3 Veiligheidsplan Domus Plus, locatie Nieuweweg	14
1	Inleiding.....	14
1.1	Veiligheidsketen	14
1.2	Effectiviteit en efficiëntie van maatregelen en voorzieningen.....	15
2	CPTED – ontwerp en gebruik van Domus Plus	15
2.1	1e generatie CPTED	15
2.1.1	Zichtlijnen (op wijkniveau).....	16
2.1.2	Zichtlijnen (op 'Domus-niveau').....	16

2.1.3	Toezicht.....	17
2.1.4	Eigenaarschap.....	17
2.1.5	Image en milieu.....	18
2.2	2 ^e generatie CPTED.....	18
3	Beheersing van risico's.....	19
3.1	Risicoanalyse.....	19
3.1.1	Risico-impact de wijk.....	19
3.1.2	Risico-impact in en bij Domus Plus.....	19
3.2	Organisatorische maatregelen – preventief.....	20
3.3	Bouwkundige en technische maatregelen – preventief.....	20
	Bijlage 4 Veiligheidsplan Domus Plus, locatie Robertus Nurksweg.....	21
1	Inleiding.....	21
1.1	Domus Plus.....	21
1.2	Oostpoort.....	21
1.3	Aanname.....	22
1.4	Veiligheidsketen.....	22
1.5	Effectiviteit en efficiëntie van maatregelen en voorzieningen.....	22
2	CPTED – ontwerp en gebruik van Domus Plus.....	23
2.1	1e generatie CPTED.....	23
2.1.1	Zichtlijnen (op wijkniveau).....	23
2.1.2	Zichtlijnen (op 'Domus-niveau').....	24
2.1.3	Toezicht.....	24
2.1.4	Eigenaarschap.....	25
2.1.5	Image en milieu.....	25
2.2	2 ^e generatie CPTED.....	26
3	Beheersing van risico's.....	26
3.1	Risicoanalyse.....	27
3.1.1	Risico-impact de wijk.....	27
3.1.2	Risico-impact in en bij Domus Plus.....	27
3.2	Organisatorische maatregelen – preventief.....	27
3.3	Bouwkundige en technische maatregelen – preventief.....	28

Noot: bijlage 3 en bijlage 4 zijn op basis van need-to-know verspreid.

1 Inleiding

Voor de te bouwen woonvoorziening Domus Plus heeft de gemeente Haarlem twee locaties op het oog. De woonvoorziening realiseert de gemeente op een locatie langs de Nieuweweg (op onderstaande foto bij benadering aangeduid met #1) of langs de Robertus Nurksweg (op de foto bij benadering aangeduid met #2; bron: Google Earth).

De beoogde locaties liggen in de periferie van twee wijken, Parkwijk en Zuiderpolder (met de buurten: Architectenbuurt, Zuidpolder-noord, Buitengebied Zuiderpolder, Kunstschilderbuurt, Zuiderpolder-zuid en Reinaldapark) en Zuiderpolder. De afstand tussen beide plaatsen is hemelsbreed nog geen twee kilometer.

1.1 Weerstand tegen de plannen

De gemeentelijke plannen in het kader van Skaeve Huse en Domus Plus leid(d)en tot weerstand van enkele wijkbewoners vanuit de wijken en buurten in Haarlem. Deze weerstand manifesteert zich in de media, de openbare ruimte (spandoeken etc.) en ook in de raadsvergaderingen lieten inwoners zich horen. De gemeenteraad heeft de inwoners gehoord en hun inbreng meegewogen in de

Detail van op <http://www.parkwijk-zuiderpolder.nl> van de demonstratie op 22 april 2021

besluitvorming over de locaties. De achtergronden voor deze weerstand is in het kader van deze opdracht niet onderzocht¹.

1.2 Doel van dit document

De gemeente Haarlem heeft de Kernel Groep opdracht gegeven om 2 concept veiligheidsplannen voor mogelijke Domus Plus locaties te schrijven. Naast het normale doel van veiligheidsplannen hebben deze nog een ander doel. Mede op basis van de veiligheidsplannen zal de gemeenteraad een keuze maken voor een uiteindelijke locatie.

Normaliter zijn veiligheidsplannen slechts voor een beperkt aantal personen in te zien (op basis van need-to-know). Kennis dragen van de beveiliging van een gebouw creëert voor mensen met kwade bedoelingen kansen om ongezien hun intenties uit te voeren. Met het doel de gemeenteraad maximaal te informeren en toch de inhoud van de veiligheidsplannen niet breed te verspreiden, is deze hoofdlijnennotitie tot stand gekomen. Zij gaat op de uitgangspunten in die leidend zijn geweest bij het schrijven van de 2 concepten voor de Domus Plus locaties en hun omgeving. Daarmee is de gemeenteraad in staat kennis te nemen van de waarborgen die de concept² plannen m.b.t. veiligheid en beveiliging bieden in relatie tot de Domus Plus locaties zónder dat vertrouwelijke informatie wordt gecompromitteerd.

Deze hoofdlijnennotitie waarin ambities, motieven, onderbouwing, uitgangspunten, principes, etc. zijn opgenomen, maakt duidelijk te maken wat de basis is voor de concept veiligheidsplannen voor beide locaties. Ook verduidelijkt deze notitie vanuit welk perspectief deze plannen geschreven zijn. Definitieve en ook detailinvulling van de plannen hangt af van de finale keuze voor de locatie en daarmee van het concrete ontwerp³ van het gebouw en de bijbehorende bouwplannen e.d. die nog geschreven.

1.3 Vertrouwelijkheid

De concept plannen zélf zijn vertrouwelijk gerubriceerd; om deze reden zijn ze slechts verspreid aan de organisaties en personen die kennis moeten dragen van de inhoud van de plannen om ermee te kunnen werken (need-to-know is een belangrijk beveiligingsprincipe).

1.4 Leeswijzer

Dit document bestaat uit drie delen, te weten een hoofdlijnennotitie, het concept veiligheidsplan voor de locatie Nieuweweg (in bijlage 3) en het bijna gelijklopende concept veiligheidsplan voor de locatie Robert Nurksweg (in bijlage 4).

De hoofdlijnennotitie gaat allereerst in op de locatieplannen van de gemeente en de weerstand die er bestaat tegen woonvoorzieningen zoals Domus Plus en Skaeve Huse op locaties in Haarlem.

Voor een goed beeld van de aanpak en voorstellen m.b.t. veiligheidsmaatregelen en -voorzieningen gaat de notitie vervolgens in op enkele begrippen in het veiligheidsjargon.

De daaropvolgende paragrafen beschrijven de invloed van de mens op zijn/haar omgeving en vice versa. Ook wordt ingegaan hoe belangrijk die omgeving voor het gedrag van de mens is.

---

¹ In dit kader wordt te pas en te onpas acroniemen zoals 'nimby' [not in my back yard] en 'byfyby' [but yes for your back yard] gehoord. Nimby en Byfyby gaan echter verder c.q. dieper dan alleen maar de angst van mensen voor veranderingen bij hen in de buurt.

² Pas op het moment dat de fysieke locatie voor de Domus Plus is gerealiseerd, kan een definitief plan worden opgesteld.

³ Advies: betrek een Register CPTED Expert bij het ontwerpen van gebouw en directe omgeving

In hoofdstuk 2 komen de uitgangspunten voor de veiligheidsplannen aan de orde. Het hoofdstuk beschrijft hoe de plannen tot stand zijn gekomen en welke aan welke voorwaarden met betrekking tot het ontwerp en gebruik Domus Plus moet voldoen. Ook besteedt dit hoofdstuk aandacht aan risico's en risicobeheersing. *Het belang van samenwerken als veiligheidspartners in de wijk (inwoners, bezoekers, ondernemers, andere zorg- en veiligheidspartners en de gemeente) wordt benadrukt.*

Bijlage 1 is een korte begrippenlijst. Hierin is een vergelijk te zien tussen de uitleg van de gemeente Haarlem aan 'beschermd wonen' en de uitleg van het Leger des Heils van dit begrip.

Bijlage 2 geeft vervolgens de invulling in de praktijk door het Leger des Heils aan daar waar gaat om Domus (+) en beschermd wonen.

Bijlage 3 en 4 zijn de feitelijke concept veiligheidsplannen. Deze zijn vertrouwelijk gerubriceerd en worden daarom in beperkte kring verspreid (need-to-know).

1.5 Begrippen uitgelegd

Veiligheid, onveiligheid en beveiligen zijn begrippen die voor veel betekenissen en uitleg vatbaar zijn. Om discussies over de betekenis bij voorbaat uit te sluiten, beschouwt dit document 'veiligheid' als een toestand waarin men 'vrij is van gevaar'⁴. Onveiligheid houdt dan in, dat men *niet* vrij van gevaar is – er is gevaar in welke vorm dan ook, in welke mate dan ook.

Hiermee is een ander lastig begrip ook meteen te duiden: het begrip 'beveiligen'. Beveiligen gaat dus veel verder dan slecht beveiligers 'aan de poort'. Beveiligen zijn namelijk alle activiteiten die we met elkaar uitvoeren, om veiligheid te realiseren en te behouden.

Elke verandering in fysieke of sociale zin binnen een wijk of buurt heeft niet alleen invloed op het feitelijke niveau van veiligheid en onveiligheid⁵, maar ook en in belangrijke mate op de perceptie van veiligheid en onveiligheid door de bewoners⁶. Welke aspecten deze perceptie het sterkst beïnvloedt, ratio, emotie of een combinatie van die twee, is vaak lastig vast te stellen. Dit gevoel bepaalt echter in belangrijke mate het welbevinden van de bewoners als het gaat om de veiligheid en leefbaarheid in de wijk of buurt binnen de stad Haarlem. Duidelijk is dat het voornemen van de gemeente Haarlem om de locatie van Domus Plus in Parkwijk – Zuiderpolder te plaatsen heeft de gemoederen in de wijken danig in beroering gebracht en beziggehouden⁷.

1.6 Sociale veiligheid

Deze plannen grijpen vooral in op sociale veiligheid. Dit aspect van veiligheid ligt besloten in menselijke relaties, in wonen, werken en recreëren, kortom in het leven van alledag. Daar waar men normafwijkend destructief gedrag vermoedt, ziet of beleeft en waardoor mensen in enigerlei vorm de dupe worden, is er sprake van sociale onveiligheid. We moeten ons bewust zijn, dat overal waar mensen elkaar ontmoeten er risico's kunnen ontstaan, waardoor de spreekwoordelijke vlam in de pan kan slaan.

---

⁴ Het oud-Nederlandse woord 'veil' waar veilig en veiligheid vanaf stammen, betekent 'vrij van gevaar'. In modern Nederlands gebruiken we 'veil' in deze betekenis niet meer.

⁵ Objectieve (on)veiligheid

⁶ Subjectieve (on)veiligheid

⁷ Zie onder andere doch niet uitsluitend Facebook en websites:

- <https://www.facebook.com/WijkraadParkwijkZuiderpolderPenningsveer>
- <http://www.parkwijk-zuiderpolder.nl>
- <https://www.facebook.com/Buurtcamping-Reinaldapark-Haarlem>

In haar Integraal Veiligheids- en Handhavingsbeleid (IVH) 2019 – 2022 laat de gemeente zien hoe serieus zij de thema's (sociale) veiligheid en leefbaarheid benadert. Het beleid 2019-2022 is overigens een voorzetting van eerder succesvol gebleken beleid. De gemeente realiseert zich dat zij de regierol heeft, maar ook dat zij de verantwoordelijkheid voor een veilig Haarlem deelt met inwoners, bezoekers, ondernemers en andere zorg- en veiligheidspartners. In de inleiding op dit integraal beleid stelt zij, dat 'integrale samenwerking tussen alle betrokkenen cruciaal is om tot een veilige woon- en leefomgeving te komen'.

Deze benadering is leidend voor de concept veiligheidsplannen voor Domus Plus in Parkwijk en Zuiderpolder (voor welke locatie de Gemeenteraad dan ook kiest). Zó benadert zijn inwoners, bezoekers, ondernemers, andere zorg- en veiligheidspartners en de gemeente 'veiligheidspartners' die gezamenlijk en ieder voor zich bijdragen aan objectieve en subjectieve veiligheid.

1.7 Inwoners met persoonlijke problemen

Het gemeentelijke IVH gaat naast andere groepen in op de uitdaging die een groep (toekomstige) inwoners met een opeenstapeling van persoonlijke problemen vormt. Het IVH signaleert, dat 'deze mensen bovengemiddeld vaak het slachtoffer zijn van misbruik en criminaliteit of veroorzaken zelf overlast en veiligheidsproblemen. Met het oog op goede ondersteuning en zorg én in het belang van veiligheid en leefbaarheid is het essentieel dat er sprake is van een goede aansluiting en samenwerking tussen het zorg- en veiligheidsdomein'.

1.7.1 Ambulante zorg

Een aantal inwoners binnen deze groep wonen veelal zelfstandig, maar hebben wel op een bepaalde manier zorg nodig. Zij krijgen ambulante zorg van of een psychiater (deze voert gesprekken met patiënten die daarna gewoon weer naar huis gaan en werken etc.), of een psycholoog of bij voorbeeld de thuiszorg.

1.7.2 Domus en Domus Plus⁸

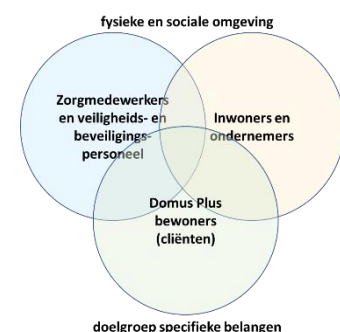
Domus is een beschermde woonvorm voor dak- en thuisloze mensen die nergens anders terecht kunnen. Zij krijgen 24-uurs begeleiding, een eigen kamer en benodigdheden voor het eerste levensonderhoud. Ook krijgen cliënten een persoonlijk begeleider waarmee ze samen aan de slag gaan op leefgebieden als verslaving, geestelijke gezondheid en de relatie met politie en justitie.

De variant van Domus is Domus Plus (Domus+) speciaal voor cliënten die naast de genoemde problemen ook kampen met een verstandelijke beperking. Voor een aantal personen binnen de in het IVH genoemde doelgroep inwoners is Domus Plus dé oplossing.

1.8 Belang van de fysieke en sociale omgeving

Er is een groot aantal direct belanghebbenden (stakeholders) te noemen in relatie tot Domus Plus. De concept veiligheidsplannen gaan in op drie direct betrokken groepen:

- inwoners en ondernemers;
- Domus Plus bewoners;
- zorgmedewerkers en veiligheids- en beveiligingspersoneel.

⁸ https://youtu.be/_UjmFxG1gcQ

Zij stellen ieder voor zich specifieke eisen aan de fysieke en sociale omgeving met daarin verschillen en overeenkomsten.

1.8.1 Belang omgeving voor inwoners en ondernemers

De relatieve weerstand die er bij de inwoners en ondernemers van de betrokken wijken en buurten bestaat tegen de komst van een Domus Plus bewijst het belang van de fysieke en sociale omgeving voor iedere inwoner. Wijk- en buurtbewoners vragen zich in gemoede af wat de komst van een Domus Plus in en met de wijk of buurt doet. Men vreest toename van overlast, vernielingen, diefstal, drugsgebruik en daarmee toename van drugsdealen etc.

1.8.2 Belang omgeving voor Domus Plus bewoners

De Domus Plus doelgroep kijkt uit naar een thuis in Domus Plus, maar wil zich tegelijkertijd ook welkom weten in haar of zijn omgeving. De fysieke en sociale omgeving is voor hen even zo zeer van belang. Er bestaat bij hen een sterke behoefte aan een veilige, beschermde en stabiele omgeving, een thuis⁹. Juist dit thuis voelen blijkt een sterke positieve uitwerking op het gedrag van de cliënten te hebben.

1.8.3 Belang omgeving voor zorgmedewerkers en veiligheids- en beveiligingspersoneel

Zowel de fysieke als ook de sociale omgeving stuurt in belangrijke mate de kwaliteit in uitvoering van de taken. Een enkel voorbeeld: een politieursurveillance is niet optimaal wanneer 's nachts de straatverlichting niet brandt en ook nog een bosschages de zichtlijnen blokkeren.

Een enkel voorbeeld voor zorgpersoneel: als deze niet goed voor hun werkzaamheden zijn toegerust (opleiding en equipment) kan de eigen veiligheid zeer in het geding komen.

De concept veiligheidsplannen gaan in hoofdlijnen in op de nodige maatregelen en voorzieningen die nodig zijn om het door iedereen gewenste veiligheidsniveau te kunnen realiseren.

2 Uitgangspunten voor de veiligheidsplannen

De focus van veiligheidsprofessionals is altijd gericht op twee aspecten, namelijk het (1) bevorderen van veiligheid en (2) het tegengaan van onveiligheid. Bij het schrijven van de concepten voor de veiligheidsplannen is deze focus voortdurend leidend geweest. Steeds is daarbij de vraag gesteld *over wiens veiligheid of onveiligheid we het hebben?*

Het is ondenkbaar dat we alle risico's die in een wijk of buurt spelen uit kunnen sluiten. Denk bijvoorbeeld op het gebied van fysieke veiligheid aan onveiligheid in het verkeer in de wijk, of op het sociale vlak aan burenruzie en jeugdoverlast. Er zijn talloze voorbeelden te noemen (ook achter de voordeur bijvoorbeeld). We leven in een wereld vol risico's. Als alle inwoners en ondernemers, bezoekers, ondernemers, andere zorg- en veiligheidspartners en gemeente zich in een wijk of buurt inspannen om daadwerkelijk invulling te geven aan het idee van 'veiligheidspartners' neemt het veiligheidsniveau toe en daalt het niveau van onveiligheid. Dat dit invloed heeft op het veiligheidsgevoel van de betrokken inwoners behoeft geen uitleg.

---

⁹ In één van de interviews die in het kader van de veiligheidsplannen voor Domus Plus zijn gehouden citeerde de referent een in een Domus Plus wonende client. Deze laatste illustreerde de sterk gevoelde behoefte aan een thuis: "Ik ben niet *homeless*, ik ben *home blessed*".

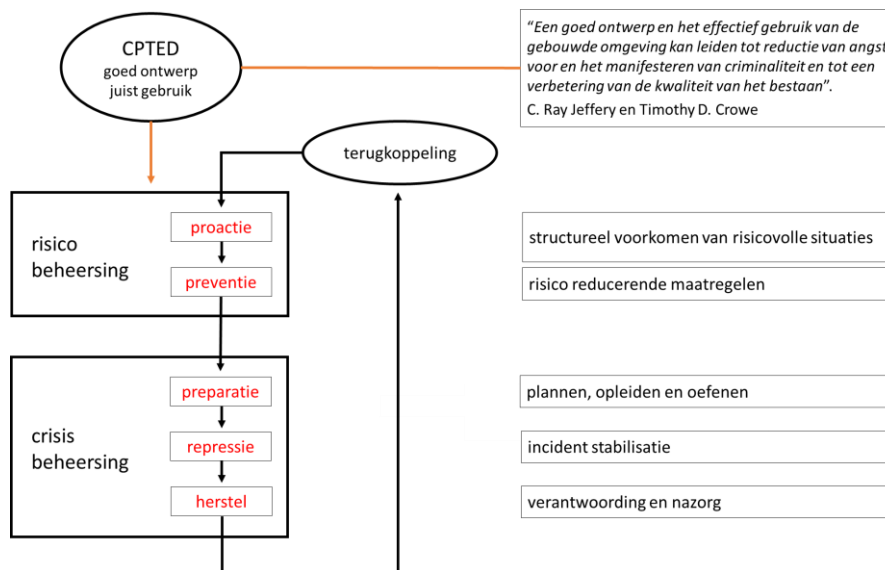
2.1 Omgevingsinvloeden

De bebouwde omgeving¹⁰ (huizen, kantoren, wegen, parken etc.) oefent invloed uit op de fysieke en sociale veiligheid. Dit is het vertrekpunt van een aanpak die CPTED¹¹ genoemd wordt (spreek uit: septet). Door een goed ontwerp van de omgeving en een juist gebruik hiervan bevordert men de veiligheid en belemmert men de onveiligheid (criminaliteit). Met als bonus dat de leefbaarheid van de wijk of buurt toeneemt.

CPTED is niet een aanpak die alle problemen oplost. Er zullen altijd bepaalde risico's overblijven. De risico's die overblijven zijn in de conceptveiligheidsplannen met fysieke voorzieningen aangepakt. Het hele pakket aan beleid, maatregelen en voorzieningen, mits samen als veiligheidspartners uitgevoerd, waarborgt veilige buurten en een veilige wijk. Het is geenszins uitgesloten, zoals een aantal evaluaties van vergelijkbare situaties laat zien¹², dat het nu bestaande veiligheidsniveau toeneemt en het onveiligheidsniveau afneemt.

2.2 Totstandkoming van de concept veiligheidsplannen

Onderstaand proces is gevolgd om tot de concepten veiligheidsplannen te komen. Het gegeven dat de 'stenen voor de Domus nog gestapeld' moeten worden, is daarbij een kans. Het ontwerp van het gebouw is van grote invloed op het gedrag van de bewoners (c.q. gebruikers – primair de cliënten en daarnaast het zorgpersoneel, vrijwilligers en beveiligers).

2.3 Eisen en wensen voor het ontwerp van Domus

Het proces startte met de aanpak volgens CPTED met als resultaat, dat eisen en wensen voor het ontwerp met betrekking tot de aspecten (on)veiligheid en risico's in de plannen zijn opgenomen. Deze eisen en wensen zijn gebaseerd op ontwerprichtlijnen, die kort en krachtig kunnen worden

¹⁰ Alles wat door mensenhanden is neergezet of aangelegd (huizen, kantoren, wegen, parken etc.).

¹¹ CPTED staat voor Crime Prevention Through Environmental Design. Dit is geen nieuwerwets begrip, maar een aanpak die al 70 jaar bestaat en zich inmiddels ruim bewezen heeft.

¹² Zie: 'Advies locaties Domus plus/Skaeve Huse' van dhr. G.G. van Thiel, operationeel expert van Politie-eenheid Noord-Holland, district Kennemerland, team Haarlem d.d. 15 maart 2021

weergegeven en samengevat door 'zichtbaarheid', 'eenduidigheid', 'toegankelijkheid' en 'aantrekkelijkheid' (acroniem: 'ZETA').

2.4 *Eisen en wensen voor een juist gebruik*

In haar aanpak gaat CPTED uit van gewenst en ongewenst gedrag. Dat impliceert dat de te realiseren gedragsdoelen moeten worden vastgelegd. Voor de cliënten (maar ook voor andere gebruikers van gemeenschappelijke gemeentelijke voorzieningen) moeten daarom huisregels geformuleerd worden. Overtreden van huisregels moet op adequate manier worden aangepakt. Dit vergt veel van de kwaliteiten van het zorgpersoneel en ook van de kwaliteiten van de beveiligingsbeambten. Een goede scholing en permanente training van dit personeel is een kritische succesvoorwaarde. Deze en andere organisatorische maatregelen zijn opgenomen in de conceptveiligheidsplannen.

2.4.1 Gedragsprofielen en -patronen

De gedragsprofielen geven een betrouwbaar en objectief beeld van zowel het natuurlijke gedrag van een individu, als het gedrag dat hij of zij als reactie op de omgeving vertoont.

Anders gezegd, het gedrag van een persoon hangt voor een groot deel af van hoe deze op een ander overkomt, en hoe deze persoon de feedback die hij of zij krijgt, interpreteert. Dit heeft alles te maken met 'actie en reactie', 'zenden en ontvangen', 'begrip en onbegrip' en 'meewerken en tegenwerken'. Ofwel het gedrag.

Een bepaald gedrag kan een vast patroon hebben: een gedragspatroon.

Wanneer een cliënt zichzelf niet meer kan beheersen, leidt dit of kan dit tot ongewenst gedrag leiden. In gesprekken zoekt de begeleider naar het gedragspatroon van de cliënt. De cliënt kan dan zélf in welke situaties of omstandigheden hij of zij zich niet meer in de hand lijkt te kunnen houden of zelfs niet meer in de hand heeft.

Door dit vast te leggen in het zorgdossier als ook met zorgcollega's en beveiligingspersoneel door te bespreken is bepaald gedrag van de cliënt in bepaalde mate voorspelbaar en kan er in voorkomend geval door de begeleiding c.q. beveiligers geacteerd worden. De wijze waarop geïntervenieerd wordt, is proactief te bepalen.

Het doorspreken van clients 'gedragsprofiel' met derden door de begeleider geschiedt vanzelfsprekend slecht met toestemming van de cliënt rekening houdend met de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

2.5 *Risico's en risicobeheersing*

Risico's worden gevormd door drie aspecten die op elkaar inwerken. Dat zijn ten eerste de belangen van betrokkenen, ten tweede de dreiging die anderen tegen deze belangen vormen en ten derde als laatste de maatregelen die zijn genomen om deze dreiging risico's te verminderen.

Het is duidelijk dat de risico's (belangen, dreiging en maatregelen) die de inwoners en ondernemers van Parkwijk en Zuiderpolder beschouwen met betrekking tot de komst van Domus Plus verschillen van de risico's die de doelgroep ervaart, van die zorgverleners zien, van die handhavingsprofessionals en politie vermoeden en mogelijk al waarnemen.

CPTED biedt grote voordelen maar er blijven zoals aangegeven altijd (rest)risico's bestaan. In de uitgevoerde risicoanalyse is gebleken, dat deze risico's zich met name in de periferie van de Domus zullen voordoen. De plaatsing van Domus in de wijk zal deze risico's zeker beïnvloeden, maar dan

vooral in positieve zin. Een enkel voorbeeld om dit duidelijk te maken: als inwoners bereid zijn incidenten te willen zien en te willen melden (in CPTED termen: natuurlijk toezicht) en politie, handhaving en beveiliging frequent preventief surveilleren, zal ook naar verwachting in het verloop van tijd (op basis van eerdere ervaringen elders) ander overlast o.i.d. verminderen. Deze surveillance moet wel volgehouden kunnen worden. Een suggestie met betrekking tot verhoging van het aantal preventieve surveillances is in de concept veiligheidsplannen opgenomen.

Samenwerken als veiligheidspartners werkt dus versterkend voor het veiligheidsniveau in de wijk.

3 Bijlage 1 | Begrippenlijst

Beschermd wonen Volgens gemeente Haarlem
(Bron: <https://www.haarlem.nl/beschut-en-beschermd-wonen/>)
De cliënt woont in een veilige en beschermde woonomgeving waar hij of zij dag en nacht ondersteuning kan krijgen.

Volgens Leger des Heils (zie bijlage 2):
In de locaties is 24 uur per dag begeleiding. Mensen hebben hier een veilige en stabiele basis om aan hun toekomst te bouwen. [...] De belangrijkste doelstelling is, dat mensen zo goed mogelijk kunnen meedoen in de samenleving.

4 Bijlage 2 | Over Domus (+) en beschermd wonen

Bron: <https://www.legerdesheils.nl/> (Geraadpleegd: 27 mei 2021)

4.1 *Domus*

Beschermd wonen voor mensen met een verslaving en psychiatrische problematiek

Bij Domus wonen dak- en thuisloze mensen die nergens anders terecht kunnen. Zij hebben vaak een verslaving en psychische problemen. Het gebruik van middelen maakt dat deze mensen voor veel zorg zijn uitgesloten. Door mensen onderdak te geven, ontkomen ze aan de stress van het straatleven. Hierdoor neemt uiteindelijk het gebruik van drank en drugs af en worden minder strafbare feiten gepleegd.

4.2 *Onze aanpak*

Wij geloven in de kracht van de deelnemer en spreken deze kracht aan. Samen pakken we stap voor stap leefgebieden aan, zoals verslaving, geestelijke gezondheid en de relatie met politie en justitie. Er worden afspraken gemaakt over middelengebruik. In overleg met de deelnemer wordt zo nodig schuldhulpverlening, verslavingszorg, GGZ of een andere instantie ingeschakeld. We brengen structuur in de dag en zoeken een passende dagbesteding. Doel is dat zij zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de samenleving.

4.3 *Domus+*

Beschermd wonen voor mensen met een verslaving en verstandelijke beperking

Domus+ is een variant van Domus. Bij Domus+ wonen mensen die naast een verslaving en/of psychische problemen ook een verstandelijke beperking hebben. Door hun verstandelijke beperking kunnen ze zich niet goed redden in onze complexe samenleving. Het gebruik van middelen maakt dat deze mensen voor veel zorg zijn uitgesloten.

4.4 *Onze aanpak*

Wij geloven in de kracht van de deelnemer en spreken deze kracht aan. Samen pakken we stap voor stap leefgebieden aan, zoals verslaving, geestelijke gezondheid en de relatie met politie en justitie. Er worden afspraken gemaakt over middelengebruik. In overleg met de deelnemer wordt zo nodig schuldhulpverlening, verslavingszorg, GGZ of een andere instantie ingeschakeld. We brengen structuur in de dag en zoeken een passende dagbesteding. Doel is dat zij zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de samenleving.

4.5 *Beschermd wonen*

Voor sommige mensen is de hulp die zij nodig hebben zo complex, dat we hen alleen kunnen helpen als ze bij ons wonen. Het Leger des Heils heeft verschillende vormen van beschermd wonen.

4.6 *Over beschermd wonen*

In de locaties is 24 uur per dag begeleiding. Mensen hebben hier een veilige en stabiele basis om aan hun toekomst te bouwen. Dat is niet altijd eenvoudig. Vaak hebben deze mensen een combinatie van complexe problemen. Samen met de deelnemer brengen we de problemen in kaart en worden doelen gesteld om aan te werken. De belangrijkste doelstelling is, dat mensen zo goed mogelijk kunnen meedoen in de samenleving.

Bijlage 3 | Veiligheidsplan Domus Plus, locatie Nieuweweg

Verspreiding: op need-to-know basis

Status: concept

1 Inleiding

Het kiezen voor een goede locatie voor een Domus Plus is lastig. De gemeente Haarlem heeft voor potentiële locaties criteria opgesteld. Zij heeft door een extern bureau onderzoek naar deze locaties laten uitvoeren. Dit extern bureau heeft haar advies uitgebracht. De gemeenteraad heeft uiteindelijk voorkeur uitgesproken voor 2 locaties: de Nieuweweg en de Robertus Nurksweg. Eén van deze locatie wordt de uiteindelijke locatie voor Domus Plus. Dit plan gaat in op het aspect veiligheid in de Nieuweweg-locatie.

Deze locatie ligt op ca. 100 meter ten oosten van het Reinaldapark. Het Reinaldapark heeft een recreatieve bestemming. Het park is een populaire wandelroute voor hondenbezitters waar zij hun hond(en) ook veelal los laten lopen.

Kijkend naar de ligging van deze locatie verwacht de politie, dat bewoners (of bezoekers) van de voorziening zich frequent door (of in de directe omgeving van) het park verplaatsen om gebruik te maken van voorzieningen in de stad zoals OV, winkels of (zorg)instellingen.

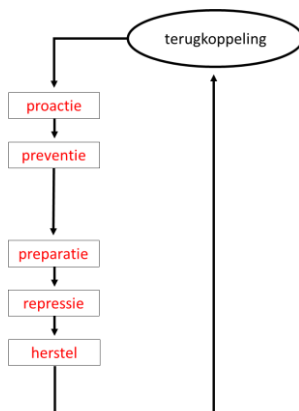
Domus Plus aan de Nieuweweg moet nog gebouwd worden. Dat betekent dat er mogelijkheden zijn om vanuit veiligheidsperspectief invloed uit te oefenen op het ontwerp, de bouwplannen en realisatie. Ook is het mogelijk om nu al aanwijzingen mee te geven voor het gebruik van de accommodatie.

Hoe beter het ontwerp en het gebruik is afgestemd op onderstaande adviezen, hoe minder risico's men introduceert die naderhand moeten worden beheerst, hetzij door organisatorische maatregelen, hetzij door bouwkundige en technische voorzieningen.

1.1 Veiligheidsketen

De veiligheidsketen is een methodiek die door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werd opgenomen in haar visie op Integrale Veiligheid. Sindsdien volgen de meeste veiligheidsprofessionals de veiligheidsketen als leidraad bij het schrijven van hun veiligheidsplannen.

De veiligheidsketen bestaat uit 5 stappen:

- proactie: participatie van alle veiligheidspartners; proces om de benodigde maatregelen en voorzieningen in kaart te brengen.
- preventie: het realiseren van te treffen organisatorische maatregelen en bouwkundige en technische voorzieningen
- preparatie: het trainen c.q. oefenen op incidenten en calamiteiten
- repressie: daadwekelijk operationeel optreden van beveiligingspersoneel en politie
- herstel (nazorg): herstel, evaluatie en aanpakken verbeterpunten (terug naar proactie).

Dit plan is op basis van de veiligheidsketen vormgegeven. Echter omdat het ontwerp en daaropvolgende bouw nog moeten plaatsvinden, is dit plan beperkt tot de risicoanalyse en enig advies over preventieve maatregelen en voorzieningen.

1.2 Effectiviteit en efficiëntie van maatregelen en voorzieningen

Te treffen organisatorische maatregelen vergen relatief weinig investeringen en exploitatiekosten. Zij leveren veelal veel veiligheidsrendement op (op basis van verzekeringscijfers: 80%).

Bouwkundige en technische maatregelen vergen relatief veel investeringen en exploitatiekosten. Zij leveren in verhouding echter relatief weinig veiligheidsrendement op (op basis van verzekeringscijfers: 16% resp. 4%).

De veiligheid bevorderen en onveiligheid tegengaan door middel van de inzet van organisatorische maatregelen verdient daarom de voorkeur boven bouwkundige (b.v. hekwerken etc.) en technische (b.v. CCTV) voorzieningen. Een eerste stap om veiligheid kosteneffectief te realiseren is het toepassen van CPTED.

2 CPTED – ontwerp en gebruik van Domus Plus

In ontwikkeling van CPTED heeft iteratief plaats gehad. Men spreekt nu over 1e en 2e generatie CPTED.

De *1e generatie* legt een accent op de bebouwde omgeving. Aspecten zoals

- eigenaarschap [het is een psychologisch gegeven dat mensen territoriaal gedrag vertonen],
- surveillance,
- image en
- milieu

krijgen aandacht.

De *2e generatie* – accent op sociale cohesie in de buurt, wijk etc. en tussen buurten, wijken.

- gebiedsgrootte, aantal inwoners/m² en verscheidenheid
- ontmoetingsplaatsen en jeugdclubs
- betrokkenheid van bewoners
- verantwoordelijkheid van bewoners

Heel snel is te zien, dat CPTED zowel de fysieke veiligheid als ook de sociale veiligheid als focus heeft. Uitgaande van deze aspecten zijn de volgende adviezen voor ontwerp en gebruik van Domus Plus relevant.

2.1 1e generatie CPTED

In de eerste fase van de aanpak kijken we naar een aantal uitgangspunten die vooral met de fysieke omgeving te maken hebben. Deze uitgangspunten zijn: natuurlijk toezicht, natuurlijke toegangscontrole en eigenaarschap.

Concreet komt natuurlijk toezicht hierop neer, dat het mogelijk moet zijn om goede zichtlijnen in de omgeving te hebben. Dat geldt niet alleen in het Reinaldapark, maar ook in de buurten en wijken en ook bij en in de te bouwen accommodatie.

2.1.1 Zichtlijnen (op wijkniveau)

Natuurlijk toezicht vereist goede zichtlijnen. In het park verbeteren zij de waarneming van iedereen op de omgeving en op elkaar. Dit werkt positief uit voor gewenste bezoekers (bijvoorbeeld sporters die in het park joggen en ook wandelaar en bezoekers van het pannenkoekenpaleis). De meeste mensen laten in dergelijke situaties een zeker gedrag zien.

Voor ongewenste bezoekers werken goede zichtlijnen negatief. Drugdealers bij voorbeeld willen graag in het geniep hun nering drijven. Het is evident dat surveillerende politie en/of beveiligingspersoneel betere waarnemingsmogelijkheden hebben als zichtlijnen zijn gewaarborgd. Na zonsondergang dient adequate ondersteunende verlichting te branden (operationeel én technisch kan dit duurzaam worden gerealiseerd). Delen van het park afsluiten voor gemotoriseerd verkeer is rigoures, maar kan deel uitmaken van een eventuele veiligheidsaanpak. Dealen vanuit auto's op achteraf plekken kan daarmee een halt worden toegeroepen.

Vanuit de omgeving moet zicht op Domus Plus mogelijk zijn. *Nature fencing* (heggen en dergelijke) tussen Domus en Schipholweg in is op zich een goede maatregel, maar het gebrek aan goede zichtlijnen moet dan gecompenseerd worden door technische middelen, bij voorbeeld door een *Close Circuit Television System* (CCTV). Dit laatste houdt wel in dat een beveiligingsbeambte (zie verder) bijna voortdurend beelden op een monitor moet volgen. De beambte zal namelijk moeten optreden wanneer hij of zij een verdachte activiteit meent waar te nemen.

Advies:

- Controleren zichtlijnen.
- Zo nodig struiken en bomen snoeien.
- Bezien of tijdelijk (b.v. 's-nachts) partieel afsluiten voor gemotoriseerd verkeer van het Reinaldapark een optie is.

2.1.2 Zichtlijnen (op 'Domus-niveau')

Naast zorgpersoneel bestaat er noodzaak aan beveiligingspersoneel. Daarmee is ervaring opgedaan in meerdere (bijna) vergelijkbare situaties en locaties in Haarlem. De eisen te stellen aan dit personeel maakt geen deel uit van dit plan en zal nader moeten worden beschreven in een bewakingsplan (dat deze eisen gezien de bijzondere werkzaamheden verder gaan dan de wettelijke aan beveiligingspersoneel te stellen eisen behoeft geen betoog).

In de hoofdlijnennotitie is ingegaan op het gedragspatroon van een cliënt. Wanneer een client van zijn of haar gewone patroon afwijkt, treedt primair het zorgpersoneel op. In escalerende situaties kan de beveiligiger gevraagd worden assistentie te verlenen. De situaties waarin de beveiligingsbeambte dan moet assisteren, moeten al eerder (dus proactief) zijn doorgesproken en zo mogelijk beoefend (preparatie).

Als het gebouw zo vorm is gegeven, dat de beveiligiger vanuit zijn beveiligingspositie rechtstreeks (dus zonder technische hulpmiddelen) het reilen en zeilen binnen het gebouw kan waarnemen, is snel optreden mogelijk voordat de situatie helemaal uit de hand loopt.

Het feit dat er altijd zichtcontact is tussen de beveiligingsbeambte enerzijds en de cliënt anderzijds, kan kalmerend voor de laatste werken - de cliënt waant zich veilig. Bovendien geeft of kan dit zichtcontact de beveiligiger informatie over de gemoedsgesteldheid van de client geven (door verbale en non-verbale communicatie) en kan deze, bij afwijkingen van het doorgesproken gedragspatroon van de client, het zorgpersoneel snel attenderen op deze situatie.

2.1.3 Toezicht

Natuurlijke toegangscontrole staat en valt bij goed toezicht. Dit laatste heeft een nauwe relatie met de zichtlijnen en ook met het hiernavolgende punt *eigenaarschap*.

Wanneer iemand die kwade bedoelingen heeft en zich waargenomen weet, zal deze zijn voornemen veelal niet uitvoeren. Frequente surveillance in de wijken en in het park door politie en handhavers (waaronder boa's) en zo nodig aangevuld met rondes van beveiligingsbeambten¹³ werkt zeer preventief. Deze organisatorische maatregel verhoogt (1) de veiligheid in de wijk en (2) het veiligheidsgevoel van inwoners en ondernemers.

Gebruikmakend van het gegeven, dat beveiligingsbeambten bij (enigszins) vergelijkbare locaties in Haarlem ingezet worden, kan vormgegeven worden aan informatiegestuurd beveiligen. Kort komt dit erop neer, dat beveiligingsprofessionals elkaar brieven en debrieven over wat elders gebeurt of gaat gebeuren. Bijkomend profijt is de mogelijkheid voor Domus Plus-beveiligers om van beveiligers die elders zijn ingezet te kunnen leren.

Advies:

- Tijdens de bouw van Domus Plus en enkele maanden na realisatie (tot voldoende ervaringscijfers ter beschikking staan) surveillancefrequentie opvoeren.
- Surveillances onderling afstemmen door politie, handhaving en zo nodig beveiligingsorganisatie (efficiënt gebruik van de middelen met grotere effectiviteit)¹⁴.
- 24/7 beveiligingsinspanning in Domus Plus uitgevoerd door op hun taak toegeruste beveiligingsbeambten (naast de wettelijke opleiding voor beveiliging additioneel opgeleid om met deze doelgroep te kunnen samenwerken).
- Vaste groep beveiligingsbeambten die door de cliënten gekend zijn en die – omdat zij altijd als 'zorgbeveiliging' in Domus Plus ingezet worden – de gedrag patronen van de cliënten kennen.
- Bevorderen van informatiegestuurd handhaven en informatiegestuurd beveiligen.

2.1.4 Eigenaarschap

Het moet met betrekking tot Domus Plus volstrekt duidelijk wie waarover verantwoordelijkheid is. Daarnaast moet daadwerkelijk invulling gegeven worden aan het aspect 'veiligheidspartner'. Een bij uitstek daarvoor geschikt instrument is een convenant, waarin afspraken vastgelegd worden over talloze onderwerpen. Met als belangrijkste het functioneren van Domus Plus, de leefbaarheid en veiligheid.

Punten die m.b.t. het functioneren geregeld dienen te worden zijn (niet limitatief): bewonerssamenstelling, personele bezetting, bezoekers, huisreglement, sanctiebeleid, gebruik eventuele buitenruimtes.

Punten m.b.t. leefbaarheid en veiligheid (niet limitatief): instellen klankbordgroep veiligheidspartners, bij de start van Domus Plus extra inzet voor dit onderwerp door de wijkmanager ('verbindelaar'?) van de gemeente, meldingsprocedure incidenten, meldingsbereidheid

---

¹³ Deze taken (wettelijk bepaald) moeten door gekwalificeerd beveiligingspersoneel gedaan worden die in dienst zijn bij een erkend beveiligingsbedrijf of bedrijfsbeveiliging. De gemeente Haarlem maakt zich anders schuldig aan een economisch delict o.b.v. de Wet op de Particuliere Beveiligingsorganisaties en Recherchebureaus (WPBR).

¹⁴ Verschil in bevoegdheden en verantwoordelijkheden behoeft geen bezwaar te zijn. Het gaat erom wat de inwoner en ondernemer (en dus ook de crimineel...) daadwerkelijk waarneemt.

wijkbewoners, monitoring subjectieve veiligheid (bijvoorbeeld op basis van Leefbaarheidsmonitor en aangevuld met tussentijds besproken zaken in de Klankbordgroep), toegangsregeling Domus Plus, opschalingsprocedure bij incidenten en calamiteiten.

De aspecten waarover in het convenant overeenstemming is en dus zijn vastgelegd, kunnen in een beheersplan voor Domus Plus nader worden uitgewerkt.

Advies:

- Zo snel mogelijk een klankbordgroep instellen.
- Opstellen convenant veiligheidspartners.
- Opstellen beheersplan.

2.1.5 Image en milieu

Voor alle veiligheidspartners, maar zeker voor de bewoners is het een belangrijk *issue* hoe Domus Plus in de omgeving eruitziet. De termen schoon, heel en veilig zijn hier op zijn plaats. Een verloederde locatie weggestopt ergens achter tegen een autoweg aan werkt niet mee aan een prettig veiligheidsgevoel. Ter voorkoming dat onmiddellijk of in de toekomst de *broken windows* theorie¹⁵ opgeld doet, dient men bij het ontwerp van Domus zowel aan het ‘stapelen van stenen’ aandacht te besteden (hoe ziet het gebouw eruit = image. Bij voorkeur organische vormen in het ontwerp toepassen, transparant gebouw realiseren, rustgevend kleuren toepassen, etc.) als ook aan de directe omgeving (milieu).

Advies:

Betrek bij het ontwerp van Domus Plus een Register CPTED expert (RCE) die de architect, bouwkundigen etc. kan informeren over de ontwerprichtlijnen met betrekking tot CPTED ter voorkoming van het introduceren van risico's.

2.2 2^e generatie CPTED

Dit raakt de sociale veiligheid van de wijkbewoners en de bewoners van Domus Plus. Het gaat hierbij om de betrokkenheid van wijkbewoners en bewoners van Domus Plus en ook hun verantwoordelijkheid tot elkaar. Uit vergelijkbare situaties, waar men¹⁶ met de doelgroep ervaring heeft opgedaan, blijkt dat door de komst van een Domus Plus en alle veiligheidsactiviteiten die daarmee gepaard gaan, de wijken veiliger zijn geworden en het veiligheidsgevoel van wijkbewoners zeer is toegenomen.

Advies:

- Veiligheidspartners (in de brede betekenis van dit begrip) moeten bevorderen, dat wijkbewoners zich betrokken gaan voelen bij Domus Plus (i.c. dat het uiteindelijk hún Domus Plus wordt = eigenaarschap). Daarvoor zijn uitstekende instrumenten te bedenken, bijvoorbeeld vrijwilligerswerk¹⁷ in en aan de Domus, en activiteitenbegeleiding.
- Domus Plus-bewoners kunnen ‘taken’ of ‘bijdragen’ leveren die zichtbaar zijn voor de wijk

---

¹⁵ De theorie stelt dat het onderhouden en schoonhouden van een omgeving een preventief effect heeft ten aanzien van kleine misdrijven zoals vandalisme, openbare dronkenschap etc. Het ordelijk houden van de omgeving zorgt er met andere woorden voor dat er orde en tucht heerst. Dr. Kees Keizer (RUG) heeft de theorie in 2008 bewezen (zie: *The Spreading of Disorder.*)

¹⁶ Dit zijn veelal locaties van het Leger des Heils, maar ook HVO-Querido, PerMens, RIBW, en de Brijder.

¹⁷ In een gesprek met de waarschijnlijke manager van Domus Plus gaf zij aan hier een sterke voorstander te zijn.

- Door Domus-bewoners te betrekken bij het reilen en zeilen in de wijk moeten zij zich betrokken gaan voelen bij de wijk.

3 Beheersing van risico's

De wijken en Domus Plus kunnen beveiligd worden door gebruik te maken van security-riskmanagement. Dit is een harde manier van beveiligen, die mits juist toegepast, een hoog veiligheidsniveau kan realiseren. Daar staat tegenover dat deze manier van beveiligen veel investeringen vergt en exploitatiekosten met zich meebrengt. Maar ook deze aanpak sluit niet alle risico's uit.

De toepassing van CPTED – zorgen voor een goed ontwerp en een juist gebruik – resulteert in het feit, dat er alleen nog maar aandacht behoeft te zijn voor risico's die niet uit te sluiten zijn met CPTED. We benoemen ze als restrisico's.

Voordat organisatorische maatregelen en bouwkundige en technische voorzieningen worden geformuleerd, dienen deze risico's in kaart te worden gebracht. Het is een prettige omstandigheid, dat Domus nog gebouwd moet worden. Beveiligingsmaatregelen en -voorzieningen treffen na realisatie van een gebouw is per definitie altijd duurder dan deze in het ontwerp voor de bouw mee te nemen. Pas in de ontwerpfase – in hoeverre wordt dan rekening gehouden met de CPTED-richtlijnen - wordt de behoefte aan extra benodigde bouwkundige en technische voorzieningen duidelijk.

3.1 Risicoanalyse

Deze risicoanalyse gaat kort in op de risico-impact in de wijk én in en bij de Domus. Voor deze analyse zijn 3 documenten geraadpleegd:

- a. 'Quick Scan Veiligheid', opgesteld door dhr. P.J.W. Hoes, directeur Alpha Security d.d. 12 maart 2021
- b. 'Advies locaties Domus plus/Skaeve Huse' van dhr. G.G. van Thiel, operationeel expert van Politie-eenheid Noord-Holland, district Kennemerland, team Haarlem d.d. 15 maart 2021
- c. E-mail d.d. 28 mei 2021 van mw. T. de Koe [Leger des Heils] m.b.t. inventarisatie van het aantal incidenten jaarlijks plaatsvindt binnen een regulier Domus voorziening.

3.1.1 Risico-impact de wijk

In het Reinaldapark (en nabije omgeving) constateert de politie jaarlijks 10 tot 15 overlast incidenten voor zowel gebruikers van het park als ook voor omwonenden bekend bij de politie. Dit aantal is de laatste jaren stabiel. Uit informatie blijkt ook, dat delen van het Reinaldapark als ook de Nieuweweg in de nachtelijke uren periodiek een aanzuigende werking op derden voor meer malafide praktijken, inclusief middelengebruik.

Sommige buurten rondom de voorziening locatie zijn bij de politie bekend als omgeving waar het sentiment bij bewoners om bepaalde gebeurtenissen (inclusief aanhoudende overlast) snel kan oplopen.

Uit recent evaluatief onderzoek uit andere gemeenten in Nederland blijkt dat overlast en criminaliteit echter afnemen bij Domus Plus locaties. Niet alleen is er sprake van een afname in de oude 'woon omgeving' van de bewoners van die voorzieningen, maar ook blijkt dat de bewoners in de nieuwe omgeving veel minder overlast en criminaliteit veroorzaken.

3.1.2 Risico-impact in en bij Domus Plus

Met de focus op de mogelijke negatieve activiteiten van bewoners van Domus Plus stelt de vertegenwoordiger van het Leger des Heils, dat incidenten in de omgeving c.q. openbare ruimte van Haarlem veelal worden veroorzaakt door personen die ambulante zorg ontvangen. Deze groep ontvangt geen 24/7 zorg.

Op basis van de informatie van het Leger kan men constateren, dat er slechts 1 keer op jaarbasis een noodzaak is om de toezichthouder een calamiteit te melden. Als het gaat om een indicatie van het aantal keer dat verzorgenden een 'time out plek'¹⁸ van ongeveer 1 á 2 weken nodig hadden, dan vindt dat ongeveer 12 keer per jaar plaats. Dit laatste getal is overigens sterk afhankelijk van hoe stabiel en getraind het team is en hoe de ontwikkeling van het team/de locatie op dat moment is.

3.2 Organisatorische maatregelen – preventief

Advies:

De volgende aanvullende maatregelen treffen (op basis van het 'Advies locaties Domus plus/Skaeve Huse'):

- gebruik van geluidsversterkende apparatuur te beperken zowel op de woonlocatie als ook in het Reinaldapark;
- gebruik van alcoholhoudende drank in het Reinaldapark te verbieden voor parkbezoekers;
- het gebruik van (soft)drugs in het Reinaldapark te verbieden;
- verbod om in kennelijke staat van dronkenschap in het Reinaldapark te verkeren.

Als deze maatregelen voor bewoners in het huisreglement van Domus Plus worden opgenomen moet dat gekoppeld worden aan sancties bij overtredingen.

3.3 Bouwkundige en technische maatregelen – preventief

Advies:

De volgende aanvullende maatregelen treffen (op basis van het 'Advies locaties Domus plus/Skaeve Huse'):

- het plaatsen van een minstens 1 meter hoge omheining rondom de woonlocatie inclusief een automatisch sluitende in- en uitgang om honden te weren;
- op kritieke c.q. gevoelige plaatsen in en rond het gebouw CCTV-camera's plaatsen.
- om de surveillance van politie, handhaving en zo nodig beveiligingspersoneel te optimaliseren de gebrekkige straat- en parkverlichting op de norm voor 2021 te brengen.

---

¹⁸ Time-out: een kortdurende acute voorziening voor personen met verward gedrag

Bijlage 4 | Veiligheidsplan Domus Plus, locatie Robertus Nurksweg

Verspreiding: op need-to-know basis

Status: concept

1 Inleiding

Het kiezen voor een goede locatie voor een Domus Plus is lastig. De gemeente Haarlem heeft voor potentiële locaties criteria opgesteld. Zij heeft door een extern bureau onderzoek naar deze locaties laten uitvoeren. Dit extern bureau heeft haar advies uitgebracht. De gemeenteraad heeft uiteindelijk voorkeur uitgesproken voor 2 locaties: de Nieuweweg en de Robertus Nurksweg. Eén van deze locatie wordt de uiteindelijke locatie voor Domus Plus. Dit plan gaat in op het aspect veiligheid in de Robertus Nurksweg locatie.

1.1 Domus Plus

Domus Plus moet nog gebouwd worden. Dat betekent dat er mogelijkheden zijn om vanuit veiligheidsperspectief invloed uit te oefenen op het ontwerp, de bouwplannen en realisatie. Ook is het mogelijk om nu al aanwijzingen mee te geven voor het gebruik van de accommodatie.

Het is echter geenszins duidelijk welke invloed de realisatie van Oostpoort (zie hierna) op Domus Plus heeft. De locatie Domus Plus wordt momenteel van de achterliggende woonwijk, te weten de Zuiderpolder, gescheiden door een open weiland. In de nabije omgeving bevindt zich ook een woonwagencamp.

1.2 Oostpoort

In de omgeving van de voor Domus Plus gedachte locatie wordt Oostpoort ontwikkeld. Dit is een nieuw stukje stad dat in de komende jaren gerealiseerd zal worden in het gebied rondom station Spaarnwoude, ten westen van de locatie Robertus Nurksweg.

In de huidige situatie is het gebied grotendeels onbebouwd, met uitzondering van het NS-station, de bestaande kantoren, de Ikea en de kantoren aan de Robertus Nurksweg. In de komende jaren moet Oostpoort een aantrekkelijk woon- en werkgebied worden met verschillende voorzieningen. Naast woningbouw wordt hier ruimte geboden aan een gemengd programma met bedrijven, kantoren, enkele winkels, een congresshotel en andere voorzieningen. Totaal wordt er ongeveer 150.000 m² bruto vloeroppervlakte (bvo) gebouwd. Daarvan zal ongeveer 25% kantooruimte of andere werkplekken zijn en 5% tot 10% overige voorzieningen. Er is 65% tot 70% van het bvo bestemd voor woningbouw.

Aan de westkant van de locatie Robertus Nurksweg zijn 2 bouwvlakken geprojecteerd. Deze bouwvlakken liggen op minder dan 100 meter van de locatie. Als Domus Plus aan de Robertus Nurksweg komt, dan is het nog de vraag of daar woningen kunnen komen. De andere nieuwbouw komt op (veel) meer dan 100 meter afstand. Wat meespeelt is dat er een aanpassing van de weg/fly-over nodig is. Waarschijnlijk kan een van de eerder ingetekende bouwvlakken daardoor niet gerealiseerd worden. De fly-over komt dan vlak bij de locatie voor Domus Plus te liggen.

Met de vaststelling van de ontwikkelvisie Oostpoort op 19 december 2019 door de gemeenteraad en de instemming van de provincie Noord-Holland in maart 2020 is de ontwikkeling in volle gang.

Het is niet of nauwelijks in te schatten welke consequenties deze ontwikkeling op een op de Robertus Nurksweg gesitueerde Domus Plus heeft. In het meest ongunstig geval kan een verplaatsing van de

Domus noodzakelijk blijken en dan tot een aanzienlijke kapitaalsvernietiging leiden. Wat dat voor de doelgroep van Domus Plus betekent, is niet in te schatten.

1.3 Aanneame

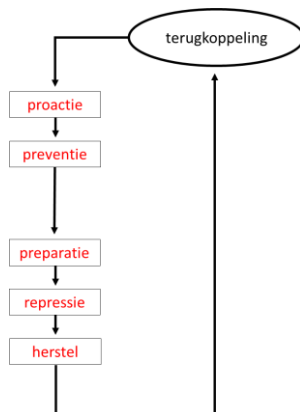
Dit veiligheidsplan beschrijft de veiligheidsmaatregelen en -voorzieningen voor Domus Plus aan de Robertus Nurksweg en met het doel enige duidelijkheid te verschaffen wat op het gebied van veiligheid te doen, negeert zijn de ontwikkelingen m.b.t. Oostpoort.

Hoe beter het ontwerp en het gebruik is afgestemd op onderstaande adviezen, hoe minder risico's men introduceert die naderhand moeten worden beheerst, hetzij door organisatorische maatregelen, hetzij door bouwkundige en technische voorzieningen.

1.4 Veiligheidsketen

De veiligheidsketen is een methodiek die door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werd opgenomen in haar visie op Integrale Veiligheid. Sindsdien volgen de meeste veiligheidsprofessionals de veiligheidsketen als leidraad bij het schrijven van hun veiligheidsplannen.

De veiligheidsketen bestaat uit 5 stappen:

- proactie: participatie van alle veiligheidspartners; proces om de benodigde maatregelen en voorzieningen in kaart te brengen.
- preventie: het realiseren van te treffen organisatorische maatregelen en bouwkundige en technische voorzieningen
- preparatie: het trainen c.q. oefenen op incidenten en calamiteiten
- repressie: daadwekelijk operationeel optreden van beveiligingspersoneel en politie
- herstel (nazorg): herstel, evaluatie en aanpakken verbeterpunten (terug naar proactie).

Dit plan is op basis van de veiligheidsketen vormgegeven. Echter omdat het ontwerp en daaropvolgende bouw nog moeten plaatsvinden, is dit plan beperkt tot de risicoanalyse en enig advies over preventieve maatregelen en voorzieningen.

1.5 Effectiviteit en efficiëntie van maatregelen en voorzieningen

Te treffen organisatorische maatregelen vergen relatief weinig investeringen en exploitatiekosten. Zij leveren veelal veel veiligheidsrendement op (op basis van verzekeringscijfers: 80%).

Bouwkundige en technische maatregelen vergen relatief veel investeringen en exploitatiekosten. Zij leveren in verhouding echter relatief weinig veiligheidsrendement op (op basis van verzekeringscijfers: 16% resp. 4%).

De veiligheid bevorderen en onveiligheid tegengaan door middel van de inzet van organisatorische maatregelen verdient daarom de voorkeur boven bouwkundige (b.v. hekwerken etc.) en technische (b.v. CCTV) voorzieningen. Een eerste stap om veiligheid kosteneffectief te realiseren is het toepassen van CPTED.

2 CPTED – ontwerp en gebruik van Domus Plus

In ontwikkeling van CPTED heeft iteratief plaats gehad. Men spreekt nu over 1e en 2e generatie CPTED.

De *1e generatie* legt een accent op de bebouwde omgeving. Aspecten zoals

- eigenaarschap [het is een psychologisch gegeven dat mensen territoriaal gedrag vertonen],
- surveillance,
- image en
- milieu

krijgen aandacht.

De *2e generatie* – accent op sociale cohesie in de buurt, wijk etc. en tussen buurten, wijken.

- gebiedsgrootte, aantal inwoners/m² en verscheidenheid
- ontmoetingsplaatsen en jeugdclubs
- betrokkenheid van bewoners
- verantwoordelijkheid van bewoners

Heel snel is te zien, dat CPTED zowel de fysieke veiligheid als ook de sociale veiligheid als focus heeft. Uitgaande van deze aspecten zijn de volgende adviezen voor ontwerp en gebruik van Domus Plus relevant.

2.1 *1e generatie CPTED*

In de eerste fase van de aanpak kijken we naar een aantal uitgangspunten die vooral met de fysieke omgeving te maken hebben. Deze uitgangspunten zijn: natuurlijk toezicht, natuurlijke toegangscontrole en eigenaarschap.

Concreet komt natuurlijk toezicht hierop neer, dat het mogelijk moet zijn om goede zichtlijnen in de omgeving te hebben.

2.1.1 Zichtlijnen (op wijkniveau)

Natuurlijk toezicht vereist goede zichtlijnen. De waarneming van iedereen op de omgeving en op elkaar werkt positief uit voor gewenste gebruikers van de openbare ruimte. De meeste mensen laten in dergelijke situaties een *zeker* gedrag zien.

Voor ongewenste bezoekers werken goede zichtlijnen negatief. Drugdealers bij voorbeeld willen graag in het geniep hun nering drijven. Het is evident dat surveillerende politie en/of beveiligingspersoneel betere waarnemingsmogelijkheden hebben als zichtlijnen zijn gewaarborgd.

Vanuit de omgeving moet zicht op Domus Plus mogelijk zijn. *Nature fencing* (heggen en dergelijke) tussen Domus en de woonwijk is op zich een goede maatregel, maar het gebrek aan goede zichtlijnen moet dan gecompenseerd worden door technische middelen, bij voorbeeld door een *Close Circuit Television System* (CCTV). Dit laatste houdt wel in dat een beveiligingsbeambte (zie verder) bijna voortdurend beelden op een monitor moet volgen. De beambte zal namelijk moeten optreden wanneer hij of zij een verdachte activiteit meent waar te nemen.

Advies:

- Controleren zichtlijnen.
- Zo nodig struiken en bomen snoeien.

2.1.2 Zichtlijnen (op 'Domus-niveau')

Naast zorgpersoneel bestaat er noodzaak aan beveiligingspersoneel. Daarmee is ervaring opgedaan in meerdere (bijna) vergelijkbare situaties en locaties in Haarlem. De eisen te stellen aan dit personeel maakt geen deel uit van dit plan en zal nader moeten worden beschreven in een bewakingsplan (dat deze eisen gezien de bijzondere werkzaamheden verder gaan dan de wettelijke aan beveiligingspersoneel te stellen eisen behoeft geen betoog).

In de hoofdlijnennotitie is ingegaan op het gedragspatroon van een cliënt. Wanneer een client van zijn of haar gewone patroon afwijkt, treedt primair het zorgpersoneel op. In escalerende situaties kan de beveiliging gevraagd worden assistentie te verlenen. De situaties waarin de beveiligingsbeambte dan moet assisteren, moeten al eerder (dus proactief) zijn doorgesproken en zo mogelijk beoefend (preparatie).

Als het gebouw zo vorm is gegeven, dat de beveiliging vanuit zijn beveiligingspositie rechtstreeks (dus zonder technische hulpmiddelen) het reilen en zeilen binnen het gebouw kan waarnemen, is snel optreden mogelijk voordat de situatie helemaal uit de hand loopt.

Het feit dat er altijd zichtcontact is tussen de beveiligingsbeambte enerzijds en de cliënt anderzijds, kan kalmerend voor de laatste werken - de cliënt waant zich veilig. Bovendien geeft of kan dit zichtcontact de beveiliging informatie over de gemoedsgesteldheid van de client geven (door verbale en non-verbale communicatie) en kan deze, bij afwijkingen van het doorgesproken gedragspatroon van de client, het zorgpersoneel snel attenderen op deze situatie.

2.1.3 Toezicht

Natuurlijke toegangscontrole staat en valt bij goed toezicht. Dit laatste heeft een nauwe relatie met de zichtlijnen en ook met het hiernavolgende punt *eigenaarschap*.

Wanneer iemand die kwade bedoelingen heeft en zich waargenomen weet, zal deze zijn voornemen veelal niet uitvoeren. Frequente surveillance in de wijken en in het park door politie en handhavers (waaronder boa's) en zo nodig aangevuld met rondes van beveiligingsbeambten werkt zeer preventief. Deze organisatorische maatregel verhoogt (1) de veiligheid in de wijk en (2) het veiligheidsgevoel van inwoners en ondernemers.

Gebruikmakend van het gegeven, dat beveiligingsbeambten bij (enigszins) vergelijkbare locaties in Haarlem ingezet worden, kan vormgegeven worden aan informatiegestuurd beveiligen. Kort komt dit erop neer, dat beveiligingsprofessionals elkaar brieven en debrieven over wat elders gebeurt of gaat gebeuren. Bijkomend profijt is de mogelijkheid voort Domus Plus beveiligers om van beveiligers die elders zijn ingezet te kunnen leren.

Advies:

- Tijdens de bouw van Domus Plus en enkele maanden na realisatie (tot voldoende ervaringscijfers ter beschikking staan) surveillancefrequentie opvoeren.
- Surveillances onderling afstemmen door politie, handhaving en zo nodig beveiligingsorganisatie (efficiënt gebruik van de middelen met grotere effectiviteit)¹⁹.
- 24/7 beveiligingsinspanning in Domus Plus uitgevoerd door op hun taak toegeruste beveiligingsbeambten (naast de wettelijke opleiding voor beveiliging additioneel opgeleid om met deze doelgroep te kunnen samenwerken).
- Vaste groep beveiligingsbeambten die door de cliënten gekend zijn en die – omdat zij altijd als ‘zorgbeveiliging’ in Domus Plus ingezet worden – de gedragspatronen van de cliënten kennen.
- Bevorderen van informatiegestuurd handhaven en informatiegestuurd beveiligen.

2.1.4 Eigenaarschap

Het moet met betrekking tot Domus Plus volstrekt duidelijk wie waarover verantwoordelijkheid is. Daarnaast moet daadwerkelijk invulling gegeven worden aan het aspect ‘veiligheidspartner’. Een bij uitstek daarvoor geschikt instrument is een convenant, waarin afspraken vastgelegd worden over talloze onderwerpen. Met als belangrijkste het functioneren van Domus Plus, de leefbaarheid en veiligheid.

Punten die m.b.t. het functioneren geregeld dienen te worden zijn (niet limitatief): bewonerssamenstelling, personele bezetting, bezoekers, huisreglement, sanctiebeleid, gebruik eventuele buitenruimtes.

Punten m.b.t. leefbaarheid en veiligheid (niet limitatief): instellen klankbordgroep veiligheidspartners, bij de start van Domus Plus extra inzet voor dit onderwerp door de wijkmanager (‘verbindelaar’?) van de gemeente, meldingsprocedure incidenten, meldingsbereidheid wijkbewoners, monitoring subjectieve veiligheid (bijvoorbeeld op basis van Leefbaarheidsmonitor en aangevuld met tussentijds besproken zaken in de Klankbordgroep), toegangsregeling Domus Plus, opschalingsprocedure bij incidenten en calamiteiten.

De aspecten waarover in het convenant overeenstemming is en dus zijn vastgelegd, kunnen in een beheersplan voor Domus Plus nader worden uitgewerkt.

Advies:

- Zo snel mogelijk een klankbordgroep instellen.
- Opstellen convenant veiligheidspartners.
- Opstellen beheersplan.

2.1.5 Image en milieu

Voor alle veiligheidspartners, maar zeker voor de bewoners is het een belangrijk *issue* hoe Domus Plus in de omgeving eruitziet. De termen schoon, heel en veilig zijn hier op zijn plaats. Een verloederde locatie weggestopt ergens achter tegen een autoweg aan werkt niet mee aan een prettig veiligheidsgevoel. Ter voorkoming dat onmiddellijk of in de toekomst de *broken windows* theorie²⁰ opgeld doet, dient men bij het ontwerp van Domus zowel aan het ‘stapelen van stenen’

¹⁹ Verschil in bevoegdheden en verantwoordelijkheden behoeft geen bezwaar te zijn. Het gaat erom wat de inwoner en ondernemer (en dus ook de crimineel...) daadwerkelijk waarneemt.

²⁰ De theorie stelt dat het onderhouden en schoonhouden van een omgeving een preventief effect heeft ten aanzien van kleine misdrijven zoals vandalisme, openbare dronkenschap etc. Het ordelijk houden van de omgeving zorgt er met andere

aandacht te besteden (hoe ziet het gebouw eruit = image. Bij voorkeur organische vormen in het ontwerp toepassen, transparant gebouw realiseren, rustgevende kleuren toepassen, etc.) als ook aan de directe omgeving (milieu).

Advies:

Betrek bij het ontwerp van Domus Plus een Register CPTED expert (RCE) die de architect, bouwkundigen etc. kan informeren over de ontwerprichtlijnen met betrekking tot CPTED ter voorkoming van het introduceren van risico's.

2.2 2^e generatie CPTED

Dit raakt de sociale veiligheid van de wijkbewoners en de bewoners van Domus Plus. Het gaat hierbij om de betrokkenheid van wijkbewoners en bewoners van Domus Plus en ook hun verantwoordelijkheid tot elkaar. Uit vergelijkbare situaties blijkt, dat door de komst van een Domus Plus en alle veiligheidsactiviteiten die daarmee gepaard gaan, de wijken veiliger zijn geworden en het veiligheidsgevoel van wijkbewoners zeer is toegenomen.

Advies:

- Veiligheidspartners (in de brede betekenis van dit begrip) moeten bevorderen, dat wijkbewoners zich betrokken gaan voelen bij Domus Plus (i.c. dat het uiteindelijk hún Domus Plus wordt = eigenaarschap). Daarvoor zijn uitstekende instrumenten te bedenken, bijvoorbeeld vrijwilligerswerk²¹ in en aan de Domus, en activiteitenbegeleiding.
- Domus Plus-bewoners kunnen 'taken' of 'bijdragen' leveren die zichtbaar zijn voor de wijk
- Door Domus-bewoners te betrekken bij het reilen en zeilen in de wijk moeten zij zich betrokken gaan voelen bij de wijk.

3 Beheersing van risico's

De wijken en Domus Plus kunnen beveiligd worden door gebruik te maken van security-riskmanagement. Dit is een harde manier van beveiligen, die mits juist toegepast, een hoog veiligheidsniveau kan realiseren. Daar staat tegenover dat deze manier van beveiligen veel investeringen vergt en exploitatiekosten met zich meebrengt. Maar ook deze aanpak sluit niet alle risico's uit.

De toepassing van CPTED – zorgen voor een goed ontwerp en een juist gebruik – resulteert in het feit, dat er alleen nog maar aandacht behoeft te zijn voor risico's die niet uit te sluiten zijn met CPTED. We benoemen ze als restrisico's.

Voordat organisatorische maatregelen en bouwkundige en technische voorzieningen worden geformuleerd, dienen deze risico's in kaart te worden gebracht. Het is een prettige omstandigheid, dat Domus nog gebouwd moet worden. Beveiligingsmaatregelen en -voorzieningen treffen na realisatie van een gebouw is per definitie altijd duurder dan deze in het ontwerp voor de bouw mee te nemen. Pas in de ontwerpfase – in hoeverre wordt dan rekening gehouden met de CPTED-richtlijnen - wordt de behoefte aan extra benodigde bouwkundige en technische voorzieningen duidelijk.

---

woorden voor dat er orde en tucht heerst. Dr. Kees Keizer (RUG) heeft de theorie in 2008 bewezen (zie: The Spreading of Disorder.)

²¹ In een gesprek met de waarschijnlijke manager van Domus Plus gaf zij aan hier een sterke voorstander te zijn.

3.1 Risicoanalyse

Deze risicoanalyse gaat kort in op de risico-impact in de wijk én in en bij de Domus. Voor deze analyse zijn 3 documenten geraadpleegd:

- d. 'Quick Scan Veiligheid', opgesteld door dhr. P.J.W. Hoes, directeur Alpha Security d.d. 12 maart 2021.
- e. 'Advies locaties Domus plus/Skaeve Huse' van dhr. G.G. van Thiel, operationeel expert van Politie-eenheid Noord-Holland, district Kennemerland, team Haarlem d.d. 15 maart 2021.
- f. E-mail d.d. 28 mei 2021 van mw. T. de Koe [Leger des Heils] m.b.t. inventarisatie van het aantal incidenten jaarlijks plaatsvindt binnen een regulier Domus voorziening.

3.1.1 Risico-impact de wijk

Het jaarlijks aantal bij politie bekende overlast incidenten voor omwonenden, ondernemingen en voorzieningen in de nabije omgeving van deze locatie is nihil.

Dit is de laatste jaren stabiel.

De nabijheid van een populaire jeugdhangplaats onder het Stastokviaduct vormt een ernstig risico.

Uit recent evaluatief onderzoek uit andere gemeenten in Nederland blijkt dat overlast en criminaliteit echter afnemen bij Domus Plus locaties. Niet alleen is er sprake van een afname in de oude 'woonomgeving' van de bewoners van die voorzieningen, maar ook blijkt dat de bewoners in de nieuwe omgeving veel minder overlast en criminalist veroorzaken.

3.1.2 Risico-impact in en bij Domus Plus

Met de focus op de mogelijke negatieve activiteiten van bewoners van Domus Plus stelt de vertegenwoordiger van het Leger des Heils, dat incidenten in de omgeving c.q. openbare ruimte van Haarlem veelal worden veroorzaakt door personen die ambulante zorg ontvangen. Deze groep ontvangt geen 24/7 zorg.

Op basis van de informatie van het Leger kan men constateren, dat er slechts 1 keer op jaarbasis een noodzaak is om de toezichthouder een calamiteit te melden. Als het gaat om een indicatie van het aantal keer dat verzorgenden een 'time out plek'²² van ongeveer 1 á 2 weken nodig hadden, dan vindt dat ongeveer 12 keer per jaar plaats. Dit laatste getal is overigens sterk afhankelijk van hoe stabiel en getraind het team is en hoe de ontwikkeling van het team/de locatie op dat moment is.

3.2 Organisatorische maatregelen – preventief

Advies:

De volgende aanvullende maatregelen treffen (op basis van het 'Advies locaties Domus plus/Skaeve Huse'):

- gebruik van geluidsversterkende apparatuur te beperken zowel op de woonlocatie als ook in de openbare ruimte;

Als deze maatregel voor bewoners in het huisreglement van Domus Plus worden opgenomen, moet dat gekoppeld worden aan sancties bij overtredingen.

---

²² Time-out: een kortdurende acute voorziening voor personen met verward gedrag

3.3 *Bouwkundige en technische maatregelen – preventief*

- op kritieke c.q. gevoelige plaatsen in en rond het gebouw CCTV-camera's plaatsen.